

นโยบายและบทบาทของธนาคารโลกที่มีผลต่อการสร้างเขื่อนปากมูล

นางสาววีรนุช ปิณฑาวณิช

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-544-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**POLICY AND ROLES OF THE WORLD BANK AFFECTING
THE PAK- MUN DAM CONSTRUCTION**

Miss Weranut Pintawanit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of International Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 947-635-544-9

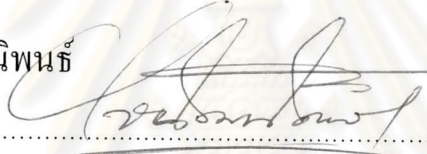
หัวข้อวิทยานิพนธ์ นโยบายและบทบาทของธนาคารโลกที่มีผลต่อการสร้างเขื่อน
ปากมูล
โดย นางสาววิรัช ปิณฑวณิช
ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. อภิญญา รัตนมงคลมาศ

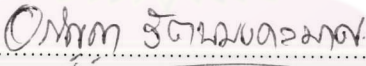

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ สุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. อภิญญา รัตนมงคลมาศ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วินิตา สุกรเสพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ต้นฉบับบทความวิจัยวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

วีรนุช ปิณฑวนิช : นโยบายและบทบาทของธนาคารโลกที่มีผลต่อการสร้างเขื่อนปากมูล
(POLICY AND ROLES OF THE WORLD BANK AFFECTING THE PAK-MUN
DAM CONSTRUCTION) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.อภิญา รัตนมงคลมาศ, 146 หน้า.
ISBN 947-635-544-9.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลขององค์การระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจคือ ธนาคารโลกกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศไทย ที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยศึกษาเฉพาะกรณีเขื่อนปากมูล

วิธีการศึกษาได้ใช้การวิเคราะห์จากเอกสารของธนาคารโลก โดยใช้กรอบการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง แหล่งข้อมูลได้มาจากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาต่อประเทศไทยและเอกสารเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 8 ที่มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างชัดเจน รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจสร้างเขื่อนปากมูลเพื่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความต้องการเงินกู้เพื่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ประเทศไทยกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศตามคำแนะนำและเงื่อนไขการให้เงินกู้ของธนาคารโลก ด้วยการเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เช่น เขื่อนปากมูล เพื่อเป็นฐานรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นความเจริญเติบโต แต่เนื่องจากสถานการณ์การพัฒนาที่เปลี่ยนไปทั้งในและนอกประเทศ ทำให้ธนาคารโลกต้องปรับเปลี่ยนแนวทางและเงื่อนไขจากการเน้นความเจริญเติบโตเพียงอย่างเดียวมาสู่แนวทางที่มุ่งกระจายความเจริญเติบโตสู่ชนบท และในที่สุด สู่การพัฒนาที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมด้วย ในทางกลับกันแนวทางการพัฒนาของไทยก็ปรับเปลี่ยนตามการชี้แนะและการกำหนดเงื่อนไขของธนาคารโลกมาสู่การพัฒนาที่คำนึงถึงเรื่องสภาพแวดล้อมในช่วงทศวรรษ 1990 ด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ธนาคารโลกมีอิทธิพลชี้แนะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย ซึ่งแนวทางการพัฒนาดังกล่าวนั้น ได้ส่งผลให้เกิดการก่อสร้างโครงการเขื่อนปากมูลขึ้น

ภาควิชา ..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา ..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิสิต ..... วีรนุช ปิณฑวนิช
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... อภิญา รัตนมงคลมาศ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C630400 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD: POLICY/ ROLE/ WORLD BANK/ INFLUENCE/ PAK-MUN DAM

WERANUT PINTAWANIT : POLICY AND ROLES OF THE WORLD BANK
AFFECTING THE PAK-MUN DAM CONSTRUCTION. THESIS ADVISOR :
ASSO.PROF. ABHINYA RATHANAMONGKOLMAS, Ph.D. 146 pp.
ISBN 947-635-544-9

The objective of this thesis is to study the relationship between the influence of the World Bank and Thailand's approach to economic development which has been formulated by the National Economic and Social Development Board (NESDB), by using the Pak Mun Dam construction as a case study.

The methodology of this study is documentary research. Relevant data includes World Bank documents concerning Thailand's developmental approach and the 1, 5 and 8 National Economic and Social Development Plans. The relationship between two actors is examined by employing structural analysis.

The findings from this study indicate that, the need for loans to develop the country has created conditions for the Thai government to formulate a developmental approach along the World Bank conditionalities which emphasize on the construction of physical infrastructures such as Pak Mun Dam as a basis for future economic growth. The thesis also highlights how internal and external developments have forced the World Bank to shift its developmental approach from growth to growth with equity, and later to growth with sustainable environment. Consequently, these approaches have also been employed in Thailand. The thesis concludes that the Pak Mun Dam case study is the result of the Thailand's developmental approaches which have formulated along the World Bank conditionalities.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....

สาขาวิชา..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....

ปีการศึกษา..... 2539.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... อ. ทศม รัตนมณีคุณ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรศ. ดร. อภิญญา รัตนมงคลมาศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อีกทั้งให้กำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยดีมาตลอด จึงขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษามา ณ ที่นี้ และขอขอบพระคุณคุณพรเทพ โชติสุขิต และเจ้าหน้าที่กองเงินกู้ต่างประเทศ กระทรวงการคลังทุกท่านที่เอื้อเฟื้อในด้านข้อมูลแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีด้วย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณนางปฤษณา เดชอนันต์ มารดา ผู้ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงิน และกำลังใจเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา และขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ และคนใกล้ชิดด้วยใจจริงที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมาตั้งแต่เริ่มทำวิทยานิพนธ์

วีรนุช ปิณฑวณิช

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
2. พัฒนาการของแนวความคิดเรื่องการพัฒนาของธนาคารโลก.....	30
3. ความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารโลกกับการพัฒนา เศรษฐกิจของไทย.....	53
4. อิทธิพลของธนาคารโลกต่อการกำหนดแนวทาง การพัฒนาของไทยที่มีผลสืบเนื่องให้เกิดการก่อสร้าง โครงการเขื่อนปากมูล.....	72
- อิทธิพลของธนาคารโลกต่อการกำหนด แนวทางการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนา.....	72
- อิทธิพลของธนาคารโลกต่อการกำหนด แนวทางและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย.....	77
- บทบาทของธนาคารโลกกับความเป็นมาของ การพัฒนามิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	98
- ธนาคารโลกกับการสร้างเขื่อนปากมูลเพื่อการพัฒนา.....	104

- การก่อสร้างโครงการเขื่อนปากมูล : ผลสืบเนื่องจากอิทธิพลของธนาคารโลก ที่มีต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของไทย.....	118
5. สรุป.....	130
รายการอ้างอิง.....	136
ประวัติผู้เขียน.....	146

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย